

הנחית הורים חרדית מול מציאות משתנה

גיטה לויפר¹

"דור הולך ודור בא, והארץ לעולם עומדת" (קהלת)

מבוא

" מציאות משתנה" היא כותרת מאפיינת לתקופתנו רבת הפנים. לעיתים קרובות היא קוראת תגר על נורמות ומוסכמות, על תפיסות ואורחות חיים ובוודאי משליכה עליהם מתנודותיה. המשפחה, ההורות כתא חיים קיומי ראשוני - מושפעת ביותר מתמורות אלו. בכל רובד ותחום, הסוגיות והדילמות אתן היא מתמודדת : ג"כ משתנות, והיא מזדקקת לתוכן וכלים המותאמים ללבטים הללו.

אמר קהלת: "דור הולך ודור בא והארץ לעולם עומדת". (קהלת א', ג') שואל רש"י: מי הם המתקיימים בעולם של הולך ובא? ועונה: "הענווים המגיעים עצמם עד לארץ", כנאמר: "ענווים ירשו ארץ", ומדרש תנחומא מדבר על צדיקי ישראל שנאמר עליהם במלאכי: "כי תהיו לי ארץ חפץ" (מלאכי ג', י"ב)

ידוע פתגם אידישאי עסיסי שאומר: מהארץ - א"א ליפול (תרגום חופשי). לענינו נאמר כי המשפחה כמוה "כארץ חפץ". למרות שדור הולך ודור בא. למרות הטלטלות הסערות והתמורות. ואם יש בה ענווה ומהות, כמוה כצדיקי ישראל - בסיס איתן היא לכל, משפחה יסוד עולם, ארץ חפץ ממנה לא נופלים, רק מתייצבים מתחזקים והולכים הלאה. במאמרנו זה נתייחס למשפחה בקהילה החרדית, ולהשפעות "המציאות המשתנה", בתחומים הבאים:

- א. המשפחה והחברה החרדית בעולם משתנה.
  - ב. הנחית הורים חרדית, במציאות משתנה.
  - ג. זיהוי התחומים המושפעים ע"י הנחית הורים.
  - ד. "מציאות משתנה" והשלכותיה על תכני ואמצעי ההנחיה.
  - ה. זהות המנחה ותפקודה במציאות זו.
- כל אלו ועוד יוצגו ע"י סקירת מושגי יסוד, הנחות ותהליכים עכשוויים מעולם המשפחה והקהילה החרדית. כמובן הנחית ההורים הייחודית, שפותחה עבור המשפחה במשך 35 השנים האחרונות, אשר פרוותיה והשפעותיה על איכות החיים ברמת פרט משפחה וקהילה מאפיינת אותה כמהפכה שקטה ועמוקה.
- המכון להכשרת מנחות הורים נוסד בשנת תשל"ח בהוראת גדולי התורה ובראשם מרן הרב שך זצוק"ל. המה הורו ופסקו, כי יש לפתח ולבסס מערכת הכשרה למנחות קבוצות הורים. המנחות תתנה מענה לצורכי השעה של הפרט והמשפחה בקהילה החרדית, כל זאת מתוך תאום מרבי עם ההלכה ושמירת מצוות ורמה מקצועית גבוהה. (לויפר, תשנ"ח).
- "הנחית הורים חרדית" הנה מושג חדשני לכאורה. אולם הוא מבטא חשיבה ודרך של התאמה לצרכים בגין מציאות משתנה. עצם ההחלטה לדון על מצבים משפחתיים בקבוצה כדרך

1. גיטה לויפר, ראש המרכז להורות ומשפחה בחברה החרדית, בני ברק.

להתמודדות טובה יותר עם לבטים וקשיים, וכהזדמנות לצמיחה להעצמה, ולשינוי - מקורה בתובנה זו.

חשוב שננסה להטיל אלומת אור ממקדת על התהליך הרגיש, ורב האיזון. תהליך העובר כחוט השני בין מהויות נצחיות, עולמות תוכן, העוברות מדור לדור, ואין בהם שינוי, - ובין התחומים והדברים המשתנים.

ההלימה בין הניגודים לכאורה, יצירת איזון מתואם ביניהם היא סוד ההצלחה של הנחית הורים חרדית עבור הקהילה. יכולותיה הנדירות לפגוש ולשקף את עולם אורח החיים, מול צרכי השעה ולבטיה יוצרות מסוגלות להעצמת המשפחה לתמיכה בה ולרווחתה.

"כי אתם תהיו לי ארץ חפץ". (מלאכי ג', יב')

המשפחה והחברה החרדית בעולם משתנה.

אפיונה הבולט של המשפחה והחברה החרדית מתבטא באורחות חייה כשומרת תורה ומצוות. דת ישראל היא מושג רחב מאד. "אין זו אמונה באלוקים" בלבד, אלא **דרך חיים קיומית**, ע"פ תורה ומצוות המדריכה את האדם כל רגע מחייו. קימת הרמוניה בין עולמות התוכן, הערכים והמעשים. המצוות קובעות את מערכת היחסים שבין אדם לבוראו, בין אדם לחברו ובין אדם לעצמו, והיא מועברת מדור לדור. (לויפר תשנ"ח)

תקופתנו זו מתאפיינת בתמורות וטלטלות המשליכות על המשפחה, למרות הזהות הערכית הדתית מדורי דורות. מערכת החיים של שמירת מצוות נותנת מסגרת ברורה של "מותר ואסור" ואידיאלים אליהם יש לשאוף. אולם עדין המשפחה מתמודדת עם שינויים במעגל חייה, עם ניסיונות הצלחות וכישלונות, ע"מ לממש את אותה תכלית אידיאלית. תהליכה ומשבריה הנם אונברסליים - אך הן מקבלים אופי ייחודי של אורחות חייה. משפחות צעירות אינן חיות כיום בחיק "המשפחה המורחבת", הן אינן מקבלות ממנה מודלים התנהגותיים להזדהות ופתרון בעיות בחיי היום יום. המושג "משפחות בפרויקטים", אותן נכיר בהמשך הדיון מהווה ייצוג רוב, לזוגות הצעירים נשאים עתה, גרים בערים חדשות רחוקות מאד ממשפחות המוצא.

אל נשכח כי רבים מזוגות אלו, הנם בנים להורים יוצאי שואה, החסרים "מודל של בית", כמקור להזדהות וללמידה. משפחות מעדות מזרח, שהיו רגילות ל"שבט" ול"חמולה" ונפלות לניכור סביבתי של המנטאליות המערבית שכה זרה להם. משפחות במעבר תרבותי - עולים חדשים, הבאים מתרבות אחרת ממסורת של מנהגים ודפוסי התנהגות שונים. משפחות של "חוזרים בתשובה", המחפשות מודל של "בית חרדי", הצומחות מעבר כה שונה להווה כה חדש, ועליהן לגלות ולהתאקלם בו. ועוד כהנה.

מציאות החיים: התמודדות אחרת עם תחלואה, תוחלת חיים גדולה המפגישה אותנו עם משפחות הרב דוריות, ילדים מיוחדים וצורכיהם, ובכלל קשיי הקיום הכלכליים במשפחות ברוכות ילדים - לכל אלו השפעות ותוצרים, המטביעים חותמן על הפרט, המשפחה והקהילה. היבט נוסף להתבוננות:

כיצד משפיעה "המודרניזציה" על המשפחה החרדית?

המודרניזציה מייצגת טשטוש גבולות, ריבוי ציפיות, טכנולוגיה מתפתחת בקצב מסחרר, וחודרת לכל תחום. תקשורת ומדיה מציפות והשפעות תרבותיות מגוונות.

למכלול תהליכים אלו השפעה מורגשת הגורמת ליצירת דפוסי חיים סביבתיים. הקהילה החרדית נאבקת על האוטנטיות הסגולית שלה, ע"י שמירה והתבדלות מסוימת. בפרט, במערכות חינוך ויעוץ, ואפילו במקומות מגורים. קימת רתיעה מהמחיר של שינוי תרבותי. (לויפר תשנ"ח) כל אלו מבקשים מענים ייחודיים, עם כל אלו אמורה להתמודד הנחית הורים.

הנחית הורים חרדית במציאות משתנה

"הנחית הורים חרדית" פותחה וגובשה בשלושים וחמש השנים האחרונות היא ניסתה להבין למהות הייחודית של המשפחה לצמוח מתוכה ולהשתמש באורחות חייה ובכוחותיה כמשאב לרווחת המשפחה והפרט.

במאמרי: הנחית הורים חרדית והשפעותיה על הקהילה (לויפר תשמ"ט) מרחיב דברים באשר למפגש בין גישת היהדות, החשיבה האמונית והחשיבה המקצועית טיפולית. או לעניינינו גישות ההנחיה השונות, כל מושגי המשפחה, חינוך ילדים וגידולם, תקשורת בין אישית ועוד - מוארים כיעוד אלוקי המצפה להגשמתו. שורשם באורחות החיים של שמירת תורה ומצוות. ממלא נוצר הצורך בגישות הנחיה וטיפול ההולמות הבנות אלו.

המבנה ההיררכי של המשפחה נתמך בהלכה, ההורה בר הסמכה, מעמד הילדים, "זכויות וחובות", כל אחד ומקומו המיוחד לו, המה יוצרים את הזרימה ההרמונית במשפחה. העיקרון: התחברות לאורחות החיים, התאמת ההנחיה אליהן, אלו התפתחויות שההנחיה מושפעת ומשתנה בגינם, ע"מ להשפיע ולהעצים וליצור שינוי.

ממילא מתבקשות גישות הנחיה המשמרות את מעמד ההורה, ובכלל את המבנה ההיררכי במשפחה, התואמות ככל האפשר את עולמות התוכן ואורח החיים. המאפשרות לראות במנחה דמות להזדהות ומונעות התנגדות ואי קבלה מחשש לפגיעה בעולם הערכים. התייחסות מקיפה נוכל לראות בעבודה של יהודית הילדסהימר, פסיכותרפיסטית. בנושא: "עמדת חוגים חרדיים כלפי פסיכותרפיה" (חשוון תשמ"ג) ואחת ממסקנותיה מתייחסת לצורך "בהקמת מסגרות בהם יעבדו מטפלים דתיים עם ערכים זהים לאוכלוסיית המטופלים".

הנחית הורים חרדית מתבססת על חבור ייחודי בין גישות תורניות לגישות מקצועיות. היא עונה בו זמנית על שלושה צרכים חשובים:

א. התחברות אל עולמות התוכן ואורח החיים.

ב. יצירת כלים להתמודדות ופתרון בעיות.

ג. מודל מעשי לשימוש בחיי היום יום.

וועדה תורנית, המלווה את המכון קבעה כללים ברורים לגבי מהותה של תוכנית הלימודים וסגל המרצים, נבחרו גישות מקצועיות שאינן מתנגשות עם ההשקפה החרדית ונמצאו מתקרבות למנטאליות שלה.

בספרות המקצועית כמעט ולא מופיעה התייחסות למאפייני המשפחה החרדית, ובוודאי לעניינינו: במציאות משתנה - מאפיינה הבלתי משתנים מצריכים הבנות יסוד, בגישות לפתרון בעיות:

א. **תפקיד האב במשפחה** - "שתורתו אומנותו", לאו דווקא כמפרנס. מעמדו ההיררכי ייחודי,

אשתו תצפה שבעלה ילמד תורה ויוביל את הבית מבחינה רוחנית חינוכית. הבעל יצפה

שאשתו תהא יראת שמים, וביחד אתו תחנך ילדים ברוח זו.

ב. **המשפחה ברוכת הילדים** - כמצווה ובאידיאל. אי לכך משקיע הזוג ומקבל חלק נכבד ממשמעות חייו "במשפחתיות" שלו בחינוך ילדיו, הן במסגרת הבית והן במסגרות חינוך תואמות צרכיו.

ג. **המשפחה הרב דורית** - דור הביניים, עדיין מגדל תינוקות, אך גם משיא את ילדיו, מקבל נכדיו ובו זמנית מטפל בהורים קשישים. עדיין עובד לממש מגוון רחב של יעודים. מרקם מורכב מאד אליו נתייחס בתחומי ההשפעה.

ד. **דמות הרב כמנהיג** - כמלווה, יועץ ומטפל, אשר המשפחה נועצת בו, באשר ללבטיה הקיומיים. דמות הרב הנה מאד משמעותית למשפחה ולקהילה.

דוגמאות אלו ועוד הן כה ייחודיות לאוכלוסיה זו.

האתגר שעמד אפוא בפני הנחית הורים לצבור זה, היה נתינת מלוא הדעת למבנים משפחתיים מיוחדים אלו, הן מבחינת אתור מקורות כוח וצמיחה, והן במובן של בעיות, מענים ודרכי התמודדות.

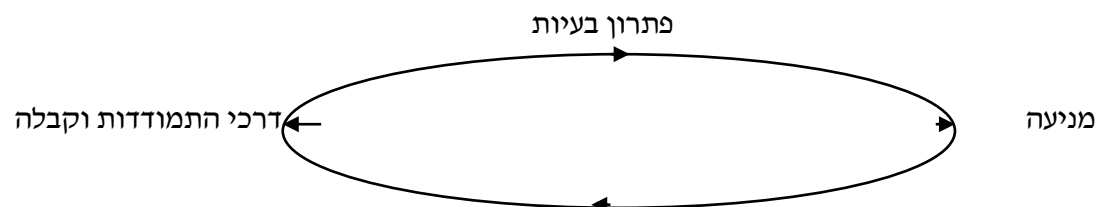
השפעות "המציאות המשתנה", עושים נתונים אלו למורכבים עוד יותר. בעיקר מהחשש שמא תביא ההנחיה לחדירת "רוחות זרות", העשויות לפגוע בערכיה של המשפחה. יוכבד אלטמן (בירנבוים) עו"ס ופסיכותרפיסטית בחבורה: "התרומה של טפול משפחתי להנחית הורים" (סיוון תשמ"ו) ערה "לרגישות הרבה הקיימת בצבור החרדי לגבי רעיונות שאינם מתיישבים עם התפיסה ההלכתית. רגישות רבה לדרכי עבודת המנחה, לשמירה על שלמות המשפחה, קיימים פסקי הלכה ברורים המכוונים את עבודת המנחה, התחומים את התחומים האפשריים להתייחסות בקבוצה ואת דרכי ההתייחסות. הואיל ולעבודת המנחה והקבוצה יש השפעה על המשפחה דרך האם המשתתפת בקבוצה (עיין שם).

לפיכך בכל פרקי הלמידה שבהכשרה ובפרט בתחומים המעשיים: קיימים דגשים חוזרים של שילוב אורח חיי המשפחה, הן כמקור של כוח ומשמעות והן כמסייע לפתרון מעשי.

אני מאמין של תוכנית הכשרת מנחות הורים, אבני היסוד שלה ועקרונותיה התפרסמו במאמרי בחוברת "מנחה למנחה" העוסקת באתיקה של התוכניות (מס 9)

אי לכך גישתנו המקצועית הנה אקלקטית מובהקת, אין כאן "אני מקצועי" אחד, אמונתנו היא בתכנים, ובמשמעות הנגזרת מהם, המקצוענות הנה כלי חשוב שחייב להיות רב גווני ונותן מירב נגישות ואפשרויות לשיטות שונות במצבים שונים.

התוכנית במהותה הנה התייחסות רב תחומית, הפוגשת את המשפחות בכל שלב משלבי החיים השייכים ל:

שינוי איכות חיים, צמיחה אישית ומשפחתית.

וע"כ אמר בחכמתו החכם מכל אדם במשלי: "ורוח איש יכלכל מחלהו".

כסכום ביניים נאמר שהמפגש בין המבנה המשפחתי הייחודי, אורח החיים וגישות הנחיה תואמות, כל אלו עצבו וגבשו את "הנחית הורים חרדית במרחב החיים של הקהילה".

זיהוי התחומים המושפעים ע"י הנחית הורים קבוצתית ומשפחתית:

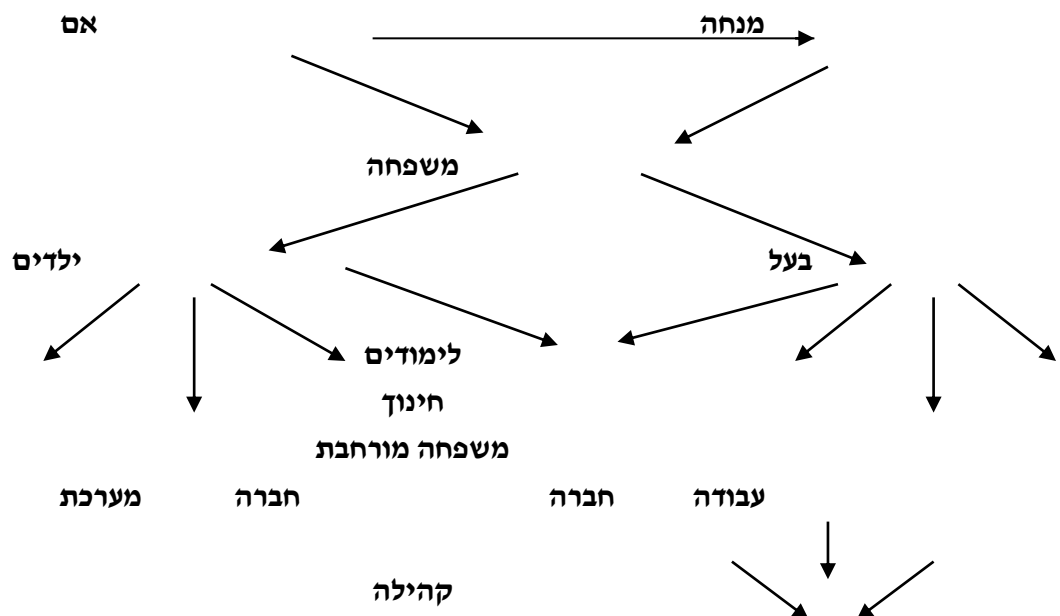
עם חלוף שלושים וחמש שנים לקיומה של הנחית הורים בקהילה, נתן לזהות ולהעריך השפעות ישירות ועקיפות בתחומים רבים.

ההשפעות הישירות מתייחסות בעיקר לתלמידות ההכשרה, לאמהות בקבוצת אמהות הרבות שפעלו ופועלות עד היום.

ההשפעות העקיפות מואצלות לכל המעגלים המשיקים, בעלי הזיקה לקבוצת הנ"ל, ולכל מי שבא עימהן במגע.

נראה זאת ע"פ הדגם הבא:

השפעות זיקות גומלין

המשותף לכל אלו: מודעות הולכת ומתרחבת באשר לתועלת שבייעוץ, ובהנחיה כאמצעי לפתרון בעיות חינוכיות ומשפחתיות. העיקר - מודעות לכדאיות בטפול בבעיות בעודן באיבן. מודעות זו אפשרה במשך הזמן מעבר לגישה מניעתית, השוקדת על פתוח חוסנה של המשפחה, צמיחתה, העצמתה וייעול תפקודה. גישה זו מזמינה את השוקדים על הורות טובה יותר - לבוא ולהצטרף.

כללית, נחלק את תחומי ההשפעה לשלשה תחומים עיקריים:

א. התחומים הנורמטיביים בהתפתחות הפרט והמשפחה בקהילה.

ב. התחומים הרגילים והמיוחדים במערכות החינוך.

ג. בעיות ודילמות ייחודיות לתקופה.

השפעות הגומלין נוצרות בין מנחות ואמהות ולכל הבאים עמם במגע, החל במשפחה מורחבת וכלה במערכות חינוך, קהילה עבודה ועוד. בכל המעגלים הללו, התפתחה הסתכלות בכל הקשור

ליחסים ותקשורת בין הורים וילדים. עם שימת דגש על הגיל הרך ועל הגלום בהתבגרות, הגנים ובתי הספר מהווים גורם מזמן לערבי הורים פתוחים, כמו כן פעילות שכונתית. כל אלו חברו לתובנה המאפשרת מניעת בעיות או התערבות באיבן.

מורות או גננות שהוכשרו כמנחות מעבירות לבתי הספר או למערכות החינוך השונות בהן הן עובדות את הרעיונות, ההסתכלות והגישה. היותן מעין יועצות לביה"ס, לצוות ולהורי התלמידות, מרחיב את מעגלי השפעה של ההנחיה לתוך מערכות החינוך באורח משמעותי. משביח את מעשה החינוך: הבנת הילד ושפת התנהגותו, באיתור מוקדם של בעיות ומציאת דרכי פתרון.

הנחית הורים תרמה משמעותית לשינוי המתחולל כיום בתחומי חריגות של ילדים, והחינוך המיוחד. ההבנה ההולכת וגדלה באשר לתועלת שבייעוץ וטיפול - חוללה שינוי בגישה אל "הסוד" והוצאתו מחוץ למשפחה. קבוצות אמהות של ילדים מיוחדים היושבות בצוותא ומתמשכות ע"פ שנים, הן הראיה הטובה ביותר.

המאמר: קבוצות הורים לילדים מיוחדים בקהילה החרדית (לויפר, משפחה ודעת, תשנ"ז) סוקר בהרחבה מודל מאד ייחודי של קבוצות אמהות לילדים מאתגרים בקהילה. בבסיס המודל מספר הנחות יסוד, בין השאר השימוש בעולם התוכן של הקבוצה - ככלי קבול למצוקות, כמענה לצרכים וכהזדמנות להתמודדות טובה יותר ולנתינת תקווה.

השינוי ביחס אל "השונה" קיבל ביטוי שנתן להגדרו על רצף התפתחותי:

א. ----- ב.

פתרון בעיה	(בעיה אינה נפתרת)	קבלה ושינוי חיים
ההשפעה הבולטת ביותר, הייתה למודעות ולהבנה, כי כדאי לטפל מוקדם ככל האפשר, בטפול מקצועי אופטימאלי וכי חשוב לעגנו באורח החיים של הקהילה. השפעה זו הביאה להתפתחות של מסגרות שונות בקהילה, בתחומי החינוך המיוחד.		

בעיות ודילמות המיוחדות של התקופה

אנו מבחינים ברמה הכוללנית בשני סוגים של בעיות האופייניות דווקא לתקופתנו:

א. דילמות בגין השינויים המתחוללים במבנה המשפחה ומשפיעים על הגדרת תפקידיה, כגון: "המשפחה הרב דורית", או "משפחות הפרויקטים".

ב. בעיות המתעוררות בשל חרדת הקיום, עקב אי הוודאות הביטחונית וסכנותיה. קשיים שהם ייחודיים לתקופה רבת הסכנות שאופיינה במצבי לחץ ומשבר מתמשכים.

1. דור ביניים של היום, חי את השינוי המואץ בתהליכים החברתיים, המשליך על מבנה המשפחה והגדרת התפקידים של חבריה. מחד הוא עדין חווה תפיסה של אמהות ופעמים סבתאות, בטעם של פעם! שונה ממה שהוא מהווה עתה עבור ילדיו הנשואים. מאידך, הוא משמש מטפל ומשען להוריו הקשישים הנזקקים לעזרתו. תמונה שכיחה במשפחות בנות 14 נפשות, בהן האם מטפלת בתינוק רק שעתה נולד. היא סבתא לנכדיה משני ילדים נשואים, מטפלת בהורים חולים ועדין עובדת ורוצה לממש את עצמה בדרכים נוספות. "משפחות הפרויקטים" - משפחות צעירות הגרות בפרויקטים: ערים חדשות כביתר, קרית ספר אשדוד וכו'. ללא חסות וגיבוי של משפחות המוצא, ילדינו יהיו זקוקים למקורות תמיכה נוספים, ובעיקר להעצמה בין זוגית בניגוד להרגל להישען על ההורים.

2. מצבי הלחץ והמשבר המתמשכים - משפיעים כאחד על הגרים במקומות מסוכנים ועל הוריהם ומשפחותיהם, שלפעמים רואים זאת מרחוק, אך הדאגה וההשתתפות עם ילדיהם, מטלטלת כהוגן את כל המשפחות.

בתוך כל אלה עסוקה המשפחה, עם רוב כובעיה בהגדרת התפקידים ובמימושם בתוך נסיבותיה שלה.

על כל אלו ועוד אמורה הנחית הורים לענות, והיא מחפשת ביטוי וחיזוק ליכולותיה של המשפחה מתוך הווייתה.

מציאות משתנה והשלכותיה על תכנים ואמצעי ההנחיה

כשאנו מביטים לאחור על ראשית דרכנו בכלל, ובקבוצות מונחות בפרט, - בולט תהליך התפתחותי אותו עברנו, החל מקבוצות דינמיות כוללניות וכלה במגוון הקבוצות השונות הפתוחות היום לצבור הרחב. וכמובן גם ואריאציות רבות ונוספות, מהם נהנה צבור שוחר הנחית הורים.

החשיבה העומדת מאחורי כל הממדים המיוצגים, היא יכולת ההתאמה של הנחית ההורים אל המשפחות ומידת מסוגלותם להתאים עצמם בהתאם לנתוניהם.

רינה כהן במאמר: "היש צורך בחלופה לקבוצה בהנחיית הורים" (גדיש 1998) דנה בן השאר, בהרחבה, בשאלה: האם "קבוצה" על כל מעלותיה מתאימה לכל הורה ולכל מצב. היא מגיעה למסקנה כי חברות בקבוצה היא תפקיד מורכב בפני עצמו, וכי יש צורך בבשלות, במוכנות ובכשירות ע"מ למלאותו, וליהנות מפרותיה של הנחית הורים קבוצתית.

מסקנותיה הן שכדאי לפתח סוגי הנחיה, או מסגרות רב גוניות שיכולות להפעיל תהליכים, שיגרמו להתפתחות כשורים בסיסיים אצל ההורים, והמה יוכלו להגיע אח"כ לקבוצה וליהנות ממה שטמון בה.

רינה כהן מציגה 4 רצפי יכולות של הורים לצורך הנחית הורים בוואריאציות שונות, המהוות חלופה או "מסגרת טווח" להנחית הורים קבוצתית.

- א. התמדה - מעטה ----- רבה
- ב. היחשפות - מעטה ----- רבה
- ג. אקטיביות - מעטה ----- רבה
- ד. יכולת תקשור - מעטה ----- רבה

את הוואריאציות נתן להציג במודל הבא:

הנחיה:

חד פעמית-----רב פעמית

פאסיבית -----אקטיבית

אנונימית -----גלויה

הצורפים השונים בין ממדים אלו מסמנים ומזהים אמצעים ואולי מסגרות נוספות להנחות הורים.

אנו פוגשים כיום בקהילה החרדית את "הנחית ההורים במגוון רב תחומי של מסגרות וכלים:

א. הרצאות חד פעמיות בנושאי חינוך שונים או סדרות בנושאים רציפים - מאד פופולארי.

ב. קלטות של הרצאות או סדרות חינוכיות - המתאימות מאד לאמהות המתקשות לצאת מביתן העמוס, אך נהנות להאזין בכל רגע של שקט, מרחיבות דעת ולפעמים "האסימון נופל" ונוצרות תובנה לבעיה אישית.

ג. ספרות בנושאי חינוך והנחית הורים - בשנים האחרונות התפתחה ספרות מקצועית, בנושאי חינוך ומשפחה. רובם של הספרים מיצגים מודלים התנהגותיים כאלה ואחרים, והם נותנים מענה לשוחרות הקריאה.

ד. העיתונות החרדית מכילה כיום מדורי בית למינהם ובהם מאמרים או פינות לשאלה בנושאי חינוך, הנחיה ופסיכולוגיה.

ה. קו פתוח להורים, או קו חם - קוים טלפוניים להתייעצויות יומיומיות בבעיות חינוכיות ומשפחתיות. המאוישים בחלקם הגדול ע"י מנחות הורים בוגרות המכון.

כל אלו מזוהים לחלוטין עם אורח החיים של שמירת תורה ומצוות ותואמים את הקהילה החרדית וערכיה. בעיקר: הם מפתחים תהליכים של מוכנות לקבוצות הורים, ודרכם אנו רואים את התופעה ההתפתחותית של הגעה לקבוצות, בשלב בשלות מסוים ובעצם בנקודת זינוק טובה יותר.

גם בתחום קבוצות האמהות חל שינוי מעניין שאפיונו בדיפרנציאציה, וספציפיות של נושאים. מקבוצות דינמיות כוללניות עברנו לקבוצות להורי הגיל הרך, אמהות למתבגרים, משפחות רב דוריות, חד הוריות, קבוצות תמיכה לאמהות לילדים מיוחדים, ועוד כהנה לפי הביקוש. קימות גם קבוצות נושאים, המפתחות נושאים ייחודיים לפי הצורך והן פחות חושפניות, ונוגעות בבעיות ברמת התוכן בעיקר.

מודל הנחיה עפ"ר הינו תלת שלבי, קבוצות מיקוד בנות 4 מפגשים בנושא אחד, שניתן להרחיב ל 12 מפגשים. מודל קצר טווח בן 12 מפגשים ראשוניים עם אופציית המשך, לשנה או שנתיים. מודל זה מובנה בתחילתו, לפי נושאים והופך להיות דינמי בהמשכו וכמובן קבוצות ארוכות טווח. פתחנו לימודי המשך: קורס "מנחה במשפחה" האמור לתת מענה פרטני למשפחות שלא מותאמות לעבודה קבוצתית או בשל מבן או בגין בעיותיהן, שאינן מתאימות לקבוצה.

המכון, צוותיו ומנחותיו קשורים לשרותי רווחה, עבודה קהילתית, חנוך ושפ"י ומפנים הדדית משפחות מתאימות למסגרות השונות. קיים גם קשר אינטנסיבי עם מסגרות חינוך, עם ארגונים וולונטריים כ"עזר מציון" "עזרה למרפא" רפואה וחיים" ועוד, למטרות אלו.

מלבד זאת מהווה המכון "חדר מיון" וירטואלי לייעוץ והכוון בשל האמון הרב שרוחשת לו הקהילה.

אנו מפעילים מידי שנה כ - 75 קבוצות אמהות, ועשרות משפחות מונחות.

" ע"כ לא נירא בהמיר ארץ" (תהילים מ' ג')

זהות המנחה ותפקודה במציאות זו

אין ספק כי האתגר העומד כיום בפני "הנחית הורים", והמסגרת המלמדת הוא להכשיר מנחות הורים מקצועיות, שתוכלנה לסייע בפתוח הורות מיטיבה, מובילה מהלכים שונים, באמצעים מגוונים ובמסגרות שהן לא דווקא קבוצתיות. כל אלו מתוך תאימות לממדים הקבועים: כאורח

החיים, עולמות התוכן של הורות ומשפחה, והתאמה למימדים המשתנים, רצונות ויכולות של הורים, דילמות ובעיות שתקופתנו משופעת בהן. מאז ומתמיד, בוודאי עתה, על המנחה לראות בפרופסיה זו "שליחות ויעוד" ולא רק זהות מקצועית. כניסה "למקדש מעט" – מקדש המשפחה והתערבות בתהליכה, מהווה "זכות וחובה" גם יחד. אתגר למכלול הערכי והמקצועי המתבסס על אופקים רחבים הרואים את המשפחה, ייעודיה וצרכיה בראי התקופה. אי לכך, המכון ממשיך ומשקיע כסדר בהכשרתה הערכית והמקצועית של המנחה. תכניות ההכשרה וההשתלמויות מתעדכנות באופן קבוע בצרכים המשתנים ובמציאת דרכי פתרון מתאימים וכלים יעודיים. כל אלו מעשירים את יכולותיה של "הנחית הורים חרדית" להתמודד עם התקופה וצרכיה בבחינת "בינו שנות דור ודור" (האזינו).

ביבליוגרפיה

- אלטמן יוכבד (ברנבוים) - *תרומת טפול משפחתי להנחית הורים ניסן תשמ"ו*.
- יהודית הילדסהימר - *עמדת חוגים דתיים חרדיים כלפי הפסיכותרפיה*. חשוון תשנ"ג.
- לויפר גיטה – "האתיקה של תוכנית ההכשרה, אבני יסוד ועקרונות" *מנחה למנחה*. מס' 9.
- לויפר גיטה – "למהותה ולרוחה של הנחית הורים חרדית", *המקראה להנחית הורים*, משרד החינוך ועוד, תשמ"ט.
- לויפר גיטה – "קבוצות הורים לילדים מיוחדים בקהילה החרדית", *משפחה ודעת* תשנ"ז.
- לויפר גיטה - "הנחית הורים חרדית והשפעותיה על הקהילה", *משפחה ודעת* חשוון תשנ"ח.
- רינה כהן – "היש צורך בחלופה לקבוצות הורים?" *גדיש* 1998.
- תניך - קהלת משלי, מלאכי תהילים ומפרשיהם.